

УДК 336.71: 336.74

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-262-5(2)-135-138

ПРИЛЕПА Н. В.

Хмельницький національний університет

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

У статті досліджено сутність та класифікацію фінансових потоків у банківських установах. Проаналізовано, що не існує єдиної точки зору щодо визначення поняття «фінансовий потік». Визначено, що трактування фінансових потоків вчені переважно пов'язують із рухом фінансових ресурсів. Таке бачення є цілком обґрунтованим. Зроблено висновок, що для виконання цього завдання необхідно забезпечити зростання вхідних фінансових потоків вітчизняних банків шляхом збереження існуючої клієнтської бази; упровадження нових форм і методів залучення різних категорій вкладників, а саме: ведення науково-дослідної, аналітичної роботи, використання реклами, маркетингу, розширення ділових контактів із клієнтами, пропозиція різноманітних послуг, пільг вкладникам; збільшення ефективності та якості обслуговування клієнтів, кошти яких можна залучити до банківського сектору та розроблення програми лояльності як для нових, так і для існуючих вкладників, впровадження комплексного обслуговування клієнтів.

Ключові слова: фінансовий потік, грошовий потік, банківські установи, фінансові ресурси.

PRILEPA N.

Khmelnitskyi National University

ESSENCE AND CLASSIFICATION OF FINANCIAL FLOWS OF BANKING INSTITUTIONS

The article deals with the essence and classification of financial flows in banking institutions. It is analyzed that there is no single point of view on the definition of the concept of «financial flow». It is determined that the interpretation of financial flows scientists are mainly associated with the movement of financial resources. This vision is well grounded. This vision is well grounded. For the efficient management of financial flows, their classification was proposed for such features: economic content, direction of movement, form of receipt, sphere of circulation, currency component, level of sufficiency and life span. Also during the research it was determined that the bank's financial flow has a number of characteristic features signs, which include the following: financial flow - is the movement of financial resources, change their volumes, forms of types and types; the financial flow is associated with time, risk and liquidity factors; financial the stream has dimension: volume (cost) and time; the financial flow is the object of management. It is concluded that to fulfil this task it is necessary to ensure the growth of incoming financial flows of domestic banks by preserving the existing client base; introduction of new forms and methods of attracting various categories of depositors, namely: conducting research, analytical work, use of advertising, marketing, expansion of business contacts with clients, offer of various services, privileges to depositors; increasing the efficiency and quality of customer service, which can be attracted to the banking sector and develop a loyalty program for both new and existing investors, the introduction of integrated customer service. Further research will be aimed at exploring management tools financial flows of the bank.

Key words: financial flow, cash flow, banking institutions, financial resources.

Постановка проблеми. В епоху ринкових відносин все більший вплив на економічне зростання та розвиток всіх сфер суспільної діяльності здійснюють фінанси. У зв'язку з цим зростає увага до різноманітних аспектів управління фінансовими потоками, що виникають між суб'єктами фінансових відносин. Основу банківського бізнесу складають операції, пов'язані із залученням і наступним розміщенням фінансових ресурсів з метою отримання прибутку. Як сукупність усіх надходжень і платежів, ці операції можуть бути представлені у вигляді потоків фінансових ресурсів.

Управління фінансовими потоками – один із ключових процесів управління банком. В умовах зростання конкуренції і зниження прибутковості основних банківських продуктів перед багатьма банками постає проблема підвищення ефективності управління фінансовими потоками. Крім того, з боку НБУ посилюються вимоги щодо створення системи управління ризиками ліквідності, процентних ставок та інших ринкових ризиків зміни вартості активів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним дослідженням фінансових потоків присвячені наукові праці таких вчених, як Г.М. Азаренкової, І.О. Бланка, Ж.В. Гарбар, А.Р. Горбунова, А.М. Ковалю, С.С. Костенко, О.В. Кот, В.В. Майбороди, А.А. Моткуєва, О.С. Сергєєвої, С.Ю. Серової, О.О. Новікова, С.А. Уварова тощо. Але щодо визначення сутності поняття «фінансовий потік банківських установ», його класифікацію можна віднести до переліку маловивчених. Тому, враховуючи обмеженість наукових та практичних розробок з цього питання, виникла нагальна потреба у дослідженні сутності та класифікації фінансових потоків банківських установ. Це і визначило мету цього дослідження.

Формулювання цілі статті. Метою статті є дослідження сутності й класифікації фінансових потоків та визначення характерних ознак фінансових потоків у банківських установах.

Виклад основного матеріалу досліджень. Якщо проаналізувати публікації, то в економічній науці щодо визначення фінансового потоку існують дві протилежні концепції. Згідно першого підходу, фінансові потоки ототожнюються з грошовими потоками. Другий підхід ґрунтується на відокремленні фінансових і грошових потоків.

Так, Лукасевич І.Я., розглядаючи проблеми фінансового менеджменту, використовує лише поняття «грошовий потік», визначаючи його як «розподілений у часі рух грошових коштів, що виникає в результаті господарської діяльності та окремих операцій суб'єкта господарювання» [4, с. 100]. Слід зазначити, що більшість авторів при розгляді питань, пов'язаних з управлінням фінансовою діяльністю підприємств, використовують аналогічний підхід. Так, наприклад, Бланк І.О. також оперує лише поняттям грошового потоку, яке тлумачить як «сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів, які генеруються його господарською діяльністю, і рух яких пов'язаний з факторами часу, ризику та ліквідності» [3].

На думку Горбунова А.Р.: «Фінансовий потік – це потік видатків або доходів компанії протягом певного проміжку часу. Він має початкову і кінцеву точки, інтенсивність (швидкість) та інші характеристики» [3].

На нашу думку, такі визначення фінансового потоку ототожнюють його з грошовим потоком, з чим не можна погодитись. Поняття «фінансовий потік», з нашої точки зору, є ширшим, ніж «грошовий потік», оскільки фінансовий потік може бути як еквівалентним, так і безеквівалентним. Прикладом безеквівалентного фінансового потоку є податкові платежі та дивіденди. Саме такої позиції дотримуються представники другої концепції.

Згідно з останнім підходом фінансові потоки визначаються як специфічні грошові. Серед прихильників даного підходу слід виділити Г.М. Азаренкову, О. В. Майбороду, С. І. Крилова.

Досить обґрунтоване тлумачення фінансовим потоком дає Г.М. Азаренкова, яка визначає фінансові потоки як цілеспрямований рух, зміну (обсягів, типів, форм та видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, який здійснюється спільно з відповідними його грошовими потоками, але обов'язково з урахуванням чинника часу, який позначається на ліквідності зазначених фінансових ресурсів [1, с. 72–75].

О. В. Майборода визначає фінансові потоки як цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини [2, с. 201].

На думку С. І. Крилова, поняття фінансового потоку є ширшим, ніж поняття грошового потоку. Фінансові потоки підприємства поділяються на грошові та негрошові. А сукупність всіх фінансових потоків підприємства відображає весь господарський обіг підприємства [5].

Окремо розглядає грошовий і фінансовий потоки Козлюк А. М.: «Грошовий потік – рух однієї з форм капіталу, платіж, здійснений або отриманий. Фінансовий потік – це рух ресурсів у будь-якій функціональній формі, який виникає між учасниками фінансових відносин» [3, с. 19].

Визначення фінансового потоку в рамках кожного з підходів узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансовий потік»

Підхід	Автор	Визначення
Фінансові потоки як складова логістичної системи	О. О. Новіков, С. А. Уваров	Направлений рух фінансових ресурсів, які циркулюють в логістичній системі, а також між логістичною системою та зовнішнім середовищем, які необхідні для забезпечення ефективного руху визначеного товарного потоку
	А. І. Мороз	Спрямований рух фінансових ресурсів, який обумовлений необхідністю забезпечити переміщення відповідного товарного потоку
	Т. В. Кузнєцова	Направленість використання фінансових ресурсів
Фінансові потоки ототожнюються з грошовими	І. Бернар, Ж. К. Коллі	Вартість обмінюваних товарів і послуг, а також руху боргових вимог, які є формою грошового обміну
	І. О. Школьник	Сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, що формуються в процесі господарської діяльності.
	А. Р. Горбунов	Потік витрат або доходів компанії протягом деякого проміжку часу
Визначення фінансових потоків як специфічних грошових	Г. М. Азаренкова	Цілеспрямований рух, зміна (обсягів, типів, форм та видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, який здійснюється спільно з відповідними йому грошовими потоками (еквівалентні фінансові потоки) або ні (безеквівалентні фінансові потоки), але обов'язково з урахуванням чинника часу, який позначається на ліквідності зазначених фінансових ресурсів
	О. В. Майборода	Цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини
	Т. М. Ісакова	Впорядкований рух фінансових ресурсів підприємства
	О. В. Хавтур	Впорядкований рух фінансових ресурсів за певний період, який спрямований на досягнення ефективного господарювання
	С. І. Крилов	Грошові потоки та потоки інших активів організації у вартісному вираженні, потоки джерел коштів (пасивів) підприємства, а також фінансові результати діяльності підприємства та фактори, що їх визначають (доходи, видатки, податкові платежі)

Для розуміння поняття «фінансовий потік» слід також розглянути зміст терміна «потік». Так, Вітлінський В. В. та Конюховський П. В. визначають потік як «економічну величину, що вимірюється у процесі руху деякого ресурсу з урахуванням часового інтервалу». Розмірність потоку – це обсяг, поділений на інтервал часу. Змістовний бік поняття «потік» пов'язаний з поняттям швидкості зміни стану системи [4, с. 18].

Якщо ж розглядати фінансовий потік як суто економічну категорію, то необхідно виділити його характерні ознаки, які і розкривають його економічний зміст [3, с. 295]:

- фінансовий потік – це рух фінансових ресурсів, зміна їх обсягів, форм видів і типів;
- фінансовий потік пов'язаний з факторами часу, ризику та ліквідності;
- фінансовий потік має розмірність: обсяг (вартість) та час;
- фінансовий потік є об'єктом управління.

Таким чином, узагальнення усіх викладених вище положень щодо сутності фінансового потоку дозволяє нам удосконалити визначення цього поняття. Отже, на нашу думку, фінансовий потік – це рух, зміна або трансформація обсягів, форм, видів і типів фінансових ресурсів суб'єкта господарювання з урахуванням факторів часу, ризику та ліквідності. Фінансові потоки банку можуть бути класифіковані за такими ознаками (рис. 1):

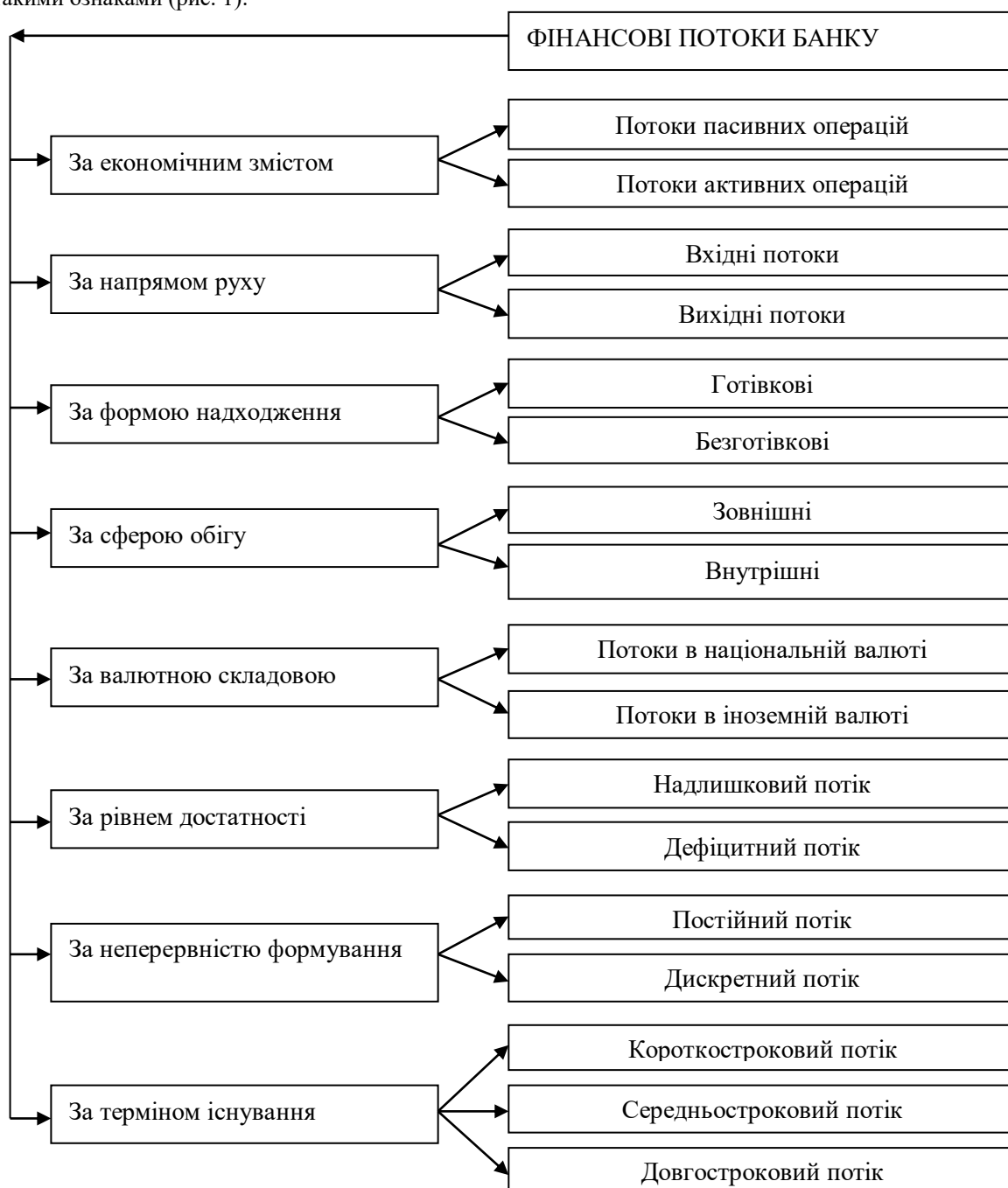


Рис. 1. Класифікація фінансових потоків банку за різними ознаками [3, с. 296]

З точки зору банківської діяльності, фінансовий потік – це рух, зміна або трансформація обсягів, форм, видів і типів фінансових ресурсів банку з урахуванням факторів часу, ризику та ліквідності. При цьому фінансові потоки банку мають різноманітну природу та можуть бути диференційовані за економічним змістом, вартістю, структурою, а також обмежені за обсягом та строками.

Оскільки фінансовий потік є безперервним у часі, доцільно кожний потік розглядати на певному часовому інтервалі. Після закінчення цього інтервалу потік не зникає, а переходить з однієї форми в іншу, змінює напрямок руху або розпадається на окремі складові частини.

Кожен фінансовий потік складається з однорідних елементів – елементів фінансового потоку (одноразове перерахування або перерозподіл фінансових ресурсів). Елемент потоку визначається двома основними параметрами – величиною (вартістю) і часом. Абсолютна величина елемента фінансового потоку відповідає сумі грошових коштів, що перебувають у русі. Тому будь-яка банківська операція може бути представлена як послідовність елементів фінансового потоку.

Слід зауважити, що виникнення та формування фінансового потоку при здійсненні банківських операцій є результатом прояву фінансово-економічних відносин, а отже має певні ознаки:

- по-перше, рух фінансових ресурсів здійснюється за умови використання договірних зобов'язань між контрагентами, що забезпечується наявністю відповідного документального оформлення та підтвердження причини формування фінансового потоку;

- по-друге, особливості операцій банку дають змогу ідентифікувати фінансові потоки за видами руху фінансових ресурсів;

- по-третє, фінансові потоки, що генеруються банком, мають виключно фінансовий характер, оскільки їх результатом є формування, розподіл та використання фондів фінансових ресурсів банку.

Фінансові потоки банку мають різноманітну природу. Тому проблема ефективного управління фінансовими потоками тісно пов'язана з проблемою їх класифікації. Фінансові потоки банку можуть бути класифіковані певними ознаками як показано на рис. 1.

Таким чином, фінансові потоки відображають рух фінансових ресурсів через призму операцій, які здійснює банк. Виходячи з цього, можна погодитись з твердженням Ковалю В. М., що будь-яка банківська операція складається з одного або групи фінансових потоків [2, с. 49].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що в нинішніх умовах актуальним завданням, що стоїть перед банківською системою та кожним банком, є дотримання оптимального балансу між вхідними та вихідними фінансовими потоками, що забезпечить фінансову стійкість банку та задоволення інтересів партнерів і клієнтів банку. На нашу думку, для виконання цього завдання необхідно забезпечити зростання вхідних фінансових потоків вітчизняних банків шляхом збереження існуючої клієнтської бази, упровадження нових форм і методів залучення різних категорій вкладників, збільшення ефективності та якості обслуговування клієнтів, кошти яких можна залучити до банківського сектору та розроблення програми лояльності як для нових, так і для існуючих вкладників, впровадження комплексного обслуговування клієнтів.

Література

1. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин : монографія / Г. М. Азаренкова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.
2. Коваль В.М. Грошові потоки в механізмі функціонування комерційного банку / В.М. Коваль // Вісник Української академії банківської справи. – 2000. – № 1(8). – С. 48–50.
3. Кот О.В. Фінансові потоки у механізмі функціонування банку [Електронний ресурс] / О.В. Кот, Н.В. Герасименко // Інноваційна економіка. – 2014. – № 4. – С. 294–299. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_4_51
4. Лукасевич І.Я. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / І.Я. Лукасевич. – М. : Ексмо, 2010. – 768 с.
5. Макаренко Ю.П. Управління фінансовими ризиками банків : монографія / Ю. П. Макаренко, В. В. Бобиль. – Дніпропетровськ : Герда, 2014. – 266 с.
6. Небаба Н.О. Фінансові потоки : сутність, підходи до визначення [Електронний ресурс] / Н.О. Небаба. – Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_02_03.pdf

References

1. Azarenkova H.M. Finansovi potoky v systemi ekonomichnykh vidnosyn : monohrafiia / H. M. Azarenkova. – Kh. : VD «ІNZhEK», 2006. – 328 s.
2. Koval V.M. Hroshovi potoky v mekhanizmi funktsionuvannia komertsiiinoho banku / V.M. Koval // Visnyk Ukrainkoi akademii bankivskoi spravy. – 2000. – № 1(8). – S. 48–50.
3. Kot O.V. Finansovi potoky u mekhanizmi funktsionuvannia banku [Elektronnyi resurs] / O.V. Kot, N.V. Herasymenko // Innovatsiina ekonomika. – 2014. – № 4. – S. 294–299. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_4_51
4. Lukasevych I.Ia. Finansovyi menedzhment : navch. posib. / I.Ia. Lukasevych. – M. : Eksmo, 2010. – 768 s.
5. Makarenko Yu.P. Upravlinnia finansovymy ryzykamy bankiv : monohrafiia / Yu. P. Makarenko, V. V. Bobyl. – Dnipropetrovsk : Herda, 2014. – 266 s.
6. Nebaba N.O. Finansovi potoky : sutnist, pidkhody do vyznachennia [Elektronnyi resurs] / N.O. Nebaba. – Rezhym dostupu : http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_02_03.pdf

Рецензія/Peer review : 11.10.2018

Надрукована/Printed : 02.11.2018

Рецензент: д.е.н., проф. Стадник В.В.